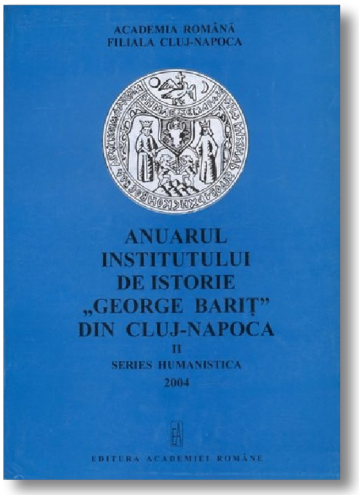

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Programele revistelor și ziarelor bucovinene până în anul 1940

Vasile Zvanciuc

How to cite this article:
Zvanciuc, Vasile (2004) *Programele revistelor și ziarelor bucovinene până în anul 1940*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 2, pp. 239–258. DOI: 10.5281/zenodo.22965534

© 2004: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

PROGRAMELE REVISTELOR ŞI ZIARELOR BUCOVINENE PÂNĂ ÎN ANUL 1940

Vasile Zvanciuc

Institutul de Istorie „George Barițˮ din Cluj-Napoca

În secolul al XIX-lea, istoria noastră este dominată de două evenimente cruciale: Unirea Principatelor (1859) şi cucerirea independenței de stat a României, evenimente care „au determinat o puternică efervescență politică şi culturală în rândul românilor bucovineni, care s-a răsfrânt şi asupra publicisticiiˮ[1].

În 1820 apare „Chrestematicul romanescuˮ, iar în 1848 „Bucovinaˮ, gazetă românească pentru politică, religie şi literatură, condusă de Gheorghe Hurmuzachi până la 7 octombrie 1849 şi Alexandru Hurmuzachi. Programul gazetei este publicat în 14 octombrie 1848. „Foaia noastră, se spune în program, va fi doar defensorul intereselor naționale, intelectuale şi materiale ale Bucovinei, reprezentantul dorințelor şi nevoilor ei, organul bucuriilor şi suferințelor ei... Nu vom lipsi asemenea a ne ocupa de soarta fraților noştri români – în număr de trei milioane din Ungaria şi Transilvania – şi aşa vom aduna ştiri regulate despre lucrările lor, ca prin aceasta să le dovedim frățească împărtăşire la care prin aceeaşi naționalitate suntem îndatorați”. Conştiința unității de neam era, deci, adânc înrădăcinată şi la românii bucovineni.

În 1850 apare la Cernăuți „Foaea legilor guvernului țăriiˮ. În 1861 apare, în aceeaşi localitate, „Foaea legilor imperiuluiˮ. Între 1863 şi 1869 apar „Ordinăciunile cesare-regeştilor... pentru ducatul Bucovineiˮ.

În 1865 apare la Cernăuți „Foaia societății pentru literatura şi cultura română din Bucovinaˮ. Revista apare între 1 martie 1865 şi decembrie 1869. În programul publicat în nr. 1 din 1 martie 1865 se spune că acesta e „chemată a servi Societății în Bucovina de organ de expresiune a lucrărilor, sentimentelor şi a cugetărilor ei. Menirea foaei este dar de a lucra la reînvierea noastră spirituală, a întruni inteligențele din țară şi de peste marginile ei, spre a înlesni spre osebitele căi ale literaturii, împlinirea scopului Societății: a deştepta simțirile amorțite, a vorbi față de nivelul amenințătoriu a idioamelor străine din Austria, iubiților compatrioți, în dulcea noastră limbă română, despre ceea ce poate lumina spiritul şi însufleți inima în cercul țărmuit al unei foi literare. Foaia noastră se va ocupa ... mai înainte de

[1] Ioan Cocuz, *Contribuții la istoria presei româneşti din Bucovina* (1820–1918), „Anuarul muzeului județean Suceavaˮ, V, 1978, p. 325–326.

An. Inst. de Ist. „G. Barițˮ din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. II, 2004, p. 239–258

toate cu literatura națională şi osebitele ramuri, contribuind prin lucrări originale şi alese la înavuțirea ei. Ea va urmări cu cumpătate mişcarea intelectuală la toți conaționalii noştri şi dezvoltarea literaturii române pretutindeni şi va încunoştința pe criteriile ei despre toate productele literare ieşite la lumină oriunde în limba patriei, supunându-le la o critică nepărtinitoare şi folositoare. Ea va tracta despre sciințe întrucât aceste vor putea contribui la împlinirea scopului Societății. Ea nu va trece cu vederea nici întrebările în legătură cu tendința literară a Societății”[2].

Revista bisericească „Foaea ordinăciunilor” apare între 1868 şi 1827. La 12 ianuarie 1870 apare „Foaea legilor şi ordinăciunilor pentru Ducatul Bucovinei”, iar în 1878 apare „Amicul poporului”, organ şi proprietate a societății pentru cunoştințe folositoare între poporul de la țară în Bucovina. Foaia apare la Cernăuți între 12 iulie 1878 şi martie în 1896. La Viena apare, la inițiativa lui Ciprian Porumbescu (între 1878 şi 1879) revista „Piperuşa”.

„Aurora română”, organ beletristic-literar al „Societății pentru cultura şi literatura română în Bucovina”, apare între 1 august 1881 şi 15 decembrie 1882 şi ianuarie–august 1884. „Aurora română” avea ca redactor responsabil şi editor pe Ion I. Bărbulescu. Din ianuarie 1884 devine revistă ştiințifică literară. Ion Bumbac (1843–1902) a fost profesor şi apoi director la liceul din Cernăuți. În coloanele revistei sunt combătute teoriile neştiințifice despre spațiul în care s-a format şi dezvoltat poporul român. Se aduc în acest sens argumente de ordin lingvistic.

De la 1 iulie 1882 până în 1946 apare, la Cernăuți, „Candela”, jurnalul bisericeanu-literariu. „Steluța” era o foaie pentru poporul român de la țară. A apărut lunar la Cecavia aproape un an între 9/12 septembrie 1883 şi august 1884.

Intelectualii din rândurile burgheziei şi țărănimii se ridică împotriva boierilor români adepți ai doctrinei „bucoviniste”. În 1885 aceşti tineri pun bazele societății politice „Concordia”, care avea scopul „de a deştepta pentru o viață politică națională, de a instrui poporul despre drepturile şi îndatoririle lui patriotice şi politice”. Ei îşi propun „unirea tuturor românilor sub un drapel unitar național”[3]. Această societate a constituit nucleul viitorului Partid Național Român din Bucovina.

În *Către publicul român*, articolul program al revistei, se spune: „Trebuința unei gazete româneşti în Bucovina este adânc simțită şi s-a manifestat din mai multe părți. La această trebuință voim să se răspundă prin publicarea «Revistei politice». Intențiunea noastră este să înființăm un organ, care să apere poziția românilor în viața publică din Bucovina şi să ție viu sentimentul lor de solidaritate. «Revista politică» va fi prin urmare organul comun al totalității românilor bucovineni. Ea va motiva, lămuri şi apăra trebuințele şi drepturile poporațiunei româneşti din țară şi va combate fără rezervă orice măsură, vie ea din orişice parte care ar jigni interesele poporului român. Ne identificăm cu poporul român bucovinean, voim să fim glasul lui, care prin urmare sprijinul tuturor românilor din țară”[4].

[2] *Ibidem*, p. 327–328.
[3] C. Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina,* Cernăuți, 1926, p. 155.
[4] *Către publicul român*, „Revista politică”, Suceava, Anul I, 15 mai 1886, nr. 1, p. 1.

În primele pagini ale primului număr se spune că „mai este şi sperarea, că revista noastră va îndemna la o activitate mai mare politică şi va pune temelia la o foaie mai mare şi mai bine garantată decât o putem face în noiembrie. Vom fi însă drepți în aprecierile noastre, drepți şi cât se poate de moderați. Vom susține cu tot zelul drepturile noastre de popor băştinaş al țării şi vom combate fără rezervă orice încercare care ar tinde să jignească aceste drepturi”[5]. Un punct esențial al progresului este *dezvoltarea conştiinței politice a românilor bucovineni*. „Vom căuta să luminăm poporul asupra drepturilor şi datoririlor lui în privința națională şi vom lucra pentru înaintarea lui în cultură şi pentru îndreptarea stării lui economice”[6].

Din tot ce se publică în primul an de apariție se impune studiul nesemnat, probabil scris de redactorul responsabil şi editor Matei Lupu, *Conştiința națională şi însemnătatea ei pentru viața unui popor*.

Autorul consideră că ivirea conştiinței naționale e condiționată de o mulțime de factori. Ea presupune ca existent conceptul de *națiune*, „adică popor omogen ai cărui membrii au aceeaşi origine, aceeaşi limbă, aceeaşi patrie şi împreunați prin aceste legături se simțise ca un organism propriu şi diferit de alte organisme”[7].

Deci, condițiile esențiale pentru ivirea conştiinței naționale sunt: una şi aceeaşi origine, limbă şi patrie. „Aceşti tri factori sunt pe cât de necesari pe atât de însemnați şi conştiința națională nu este alta nemică, decât conştiința despre una şi aceeaşi origine, limbă şi patrie. Acolo unde lipseşte numai una din aceste condiții, nu poate fi vorba despre națiune şi cu atât mai puțin despre conştiință națională”[8]. „Dacă aceste tri condiții sunt realizate şi lipseşte conştiința poporului despre existența lor, lipseşte conştiința națională” şi poporul nu este națiune, ci numai popor, o turmă de animale”[9]. Starea popoarelor „neconştiente de individualitatea lor națională şi-a aflat expresiunea ei în guvernarea despotică întâmplată de partea maselor prin frică sau resignare indolentă”[10].

Istoria nu se înfățişează înaintea omenirii cu lucruri pripite. Dacă facem o privire generală asupra popoarelor mai însemnate, scrie autorul, vedem că, chiar sub condițiunile cele mai favorabile, conştiința națională s-a ivit abia după mai multe secole. Autorul intuieşte aici o *legitate*, un *ritm istoric*.

Ucigaşii ideii naționale, continuă autorul, îi descoperim „în egoism neînfrânat, în exclusivitate ignorat, în spirit preocupat de idei religioase şi în raison de stat ce se reduce adese la apărarea intereselor particulare egală cu un egoism îndreptățit”[11]. Are în vedere aici unele realități bucovinene, pături şi clase sociale, funcționărimea română aservită imperiului, căreia îi era străină conştiința națională.

---

[5] *Ibidem*, p. 2.
[6] *Ibidem*, p. 3.
[7] *Conştiința națională şi însemnătatea ei pentru viața unui popor*, „Revista politică”, Anul I, 15 iulie 1886, p. 16.
[8] *Ibidem,* p. 16.
[9] *Ibidem*.
[10] *Ibidem*.
[11] *Ibidem*.

Patria sau teritoriul național „este piatra cea de temelie a conștiinței naționale. Patria sau teritoriul național este adică baza materială, care reprezintă concretizarea și incorporarea conceptelor de una și aceeași origine și limbă”[12].

Un popor cu aceeași origine și cu același grai, scrie autorul, împrăștiat în mai multe țări străine, nu poate deveni o națiune cu o viață națională. Un asemenea popor nu poate iubi țara, pentru că nu e a lui, nu o va apăra pentru că nu o iubește. „Patria este pentru fiecare popor așadar ederul cel mai scump, pe care îl apără cu trup și suflet; de patrie este legat omul printr-o mulțime de amintiri plăcute și neuitate, aducându-și aminte, că acele îi sunt părinții și rudele, că acele este leagănul, în care a crescut, că acele sunt locurile, unde și-a petrecut zilele cele mai fericite”[13].

Sentimentul puternic de iubire de patrie este izvorul nesecat și cel dintâi care pornește și dezvoltă conștiința națională. Pentru ca un popor să păşească mai departe pe calea dezvoltării naționale, trebuie să păşească pe calea centralizării. „Pe cât însă de însemnată și dorită este centralizarea teritorială, pe atâta de grea, de multe ori imposibilă este realizarea ei”[14]. Poporul care a ajuns la o unitate și centralizare teritorială, a făcut cel mai însemnat pas pe calea deșteptării conștiinței naționale „creându-și condiția *sine qua non* a unei vieți naționale, pentru că lipsind acest fundament solid, nu s-ar putea zidi nimic mai departe”[15]. Edificiul deșteptării naționale, această bază odată creată, duce la conștiința unității limbii și originii, la conștiința națională, „prima condiție de viață și chiar însăși expresiunea vieții unui popor”[16].

În 1891 apare la Cernăuți „Gazeta Bucovinei”. Conducerea societății politice „Concordia” hotărăște transformarea „Revistei politice” în „Gazeta Bucovinei”, care va continua lupta politică. La 7 martie 1892 are loc o mare adunare națională la Cernăuți în care se proclamă solidaritatea tuturor românilor din Bucovina în afaceri politice, naționale, bisericești și organizarea lor într-un partid compact, reprezentat prin societatea politică „Concordia” – momentul de naștere al Partidului Național Român din Bucovina, al cărui organ de presă era „Gazeta Bucovinei”. Se constituie un comitet electoral compus din deputații români din dieta Bucovinei și din Consiliul Imperial, din tineri intelectuali cu sarcina de a conduce activitatea politică în timpul campaniilor electorale, să desemneze candidații din partea românilor. În 4/11 aprilie 1892 românii obțin un mare succes în alegeri. În 1894 ziarul „Gazeta Bucovinei” duce o campanie de sprijin a memorandiștilor.

Presa bucovineană din aceşti ani este puternic angajată în lupta politică și își extinde propaganda și la sate. „Foaia săteanului” (Cernăuți, 5/12 mai–20 decembrie 1891), este suplimentul „Gazetei Bucovinei”. În 1892 apare „Tinerimea română (Cernăuți, ianuarie 1892), într-un singur număr litografiat. Studenții români de la Universitatea din Cernăuți, Ştefan Bodnărescu, C. Berariu, G. Toma scot revista „Încercări literare” (Cernăuți 1/13 februarie–1/3 iulie 1892).

[12] *Ibidem*.
[13] *Ibidem*.
[14] *Ibidem*, p. 6 și 13.
[15] *Ibidem*, p. 13.
[16] *Ibidem*, p. 14.

Gazeta pentru popor „Deşteptarea” (Cernăuți 1/13 ianuarie 1893–7/20 noiembrie 1904) devine din 1900 organul de presă al Partidului Poporal Național. Ziarul „Patria” (Cernăuți 2/14 iulie 1897–21 aprilie/4 mai 1900), organ al Partidului Național Român Radical, a fost condus de fostul director al „Tribunei”, Valeriu Branişte.

„Țăranul” (Cernăuți, ianuarie 1897–31 decembrie 1903 era supliment la „Foaia economică bucovineană”. „Sentinela” (Cernăuți 30 august/11 septembrie–6/18 decembrie 1898), era organul de presă al vechilor politicieni, care îşi pierduseră pozițiile de conducere.

„Timpul”, ziar național român (Cernăuți, 1 iulie 1900–4 ianuarie 1901), cerea în *Programul nostru* nu favoruri naționale, ci „dreptate şi stăruim a ne mişca pe acest teren”. Ziarul lupta pentru refacerea învățământului românesc, creşterea numărului de şcoli în limba română, învățământ legat de trebuințele concrete şi înlăturarea analfabetismului.

În darea de samă în fața cititorilor, ziarul „Patria” din 1/13 ianuarie 1899 arăta că cei grupați în jurul său au căutat, în primul rând, să trezească şi să dezvolte conştiința națională „în păturile largi ale poporului, au căutat să contribuie la întărirea lui culturală şi economică şi au lucrat din răsputeri să încheie toate forțele capabile ale națiunii într-un organism politic, plin de forță şi dăruire de luptă pentru apărarea şi ridicarea neamului. Fiind legat de caracterul istoric al acestui pământ, pătrunşi de iubire nemărginită de neam şi moşie am lucrat, ca românul, să se realizeze în țară, ca element băştinaş, ca element de cultură şi progres, ca element de libertate şi liberalitate”[17].

În 1902 apare „Deşteptarea poporului” (Cernăuți 1/4 ianuarie 1902–28 martie/14 aprilie 1904) şi „Privitorul” (Viena–Brun, 1 mai 1902, Brun, 15mai–15 decembrie 1902 şi Cernăuți, 1 ianuarie–15 decembrie 1900, până la 1 octombrie 1902); redactor responsabil a fost Aurel Onciul. „Voința poporului” (Cernăuți, 1 octombrie1902–11octombrie1908) este organul de presă al grupării politice condusă de Aurel Onciul şi Florea Lupu (Partidul Țărănesc Democrat).

În 1904 apar: „Agricultorul” (Cernăuți, 1 aprilie 1904–1912 şi 1914), având ca redactor responsabil pe Tudor cavaler de Flondor, „Junimea literară” – revistă literar- ştiințifică (Cernăuți, apoi Suceava şi iarăşi Cernăuți, ianuarie 1904–august 1914). Redactor responsabil în această perioadă era Iancu I. Nistor. Programul revistei era „deşteptarea în poporul român a gustului pentru lucrări literare româneşti de valoare şi ca să facem ca ideile întrupate în ele să pătrundă în toate păturile sociale româneşti ... această revistă aspiră să devie centrul stabil în jurul căreia să se grupeze toți literații din țară, care ar voi să contribuie la realizările măreței opere care ne-am propus-o”. Revista urmărea să ofere publicului „informări exacte despre starea cea mai nouă a cercetărilor ştiințifice, mai ales literatura şi istoria română”.

[17] „Patria”, 1/13 ianuarie 1889, p. 1.

„Ţăranul" (Cernăuţi, 1904–1910) cuprinde sfaturi economice şi culturale pentru ţărani. În 1905 apare „Şcoala" (Cernăuţi 4 octombrie), organ independent, revistă care vrea să servească tuturor instituţiilor culturale, „şcoalei şi corpurilor didactice ca organ de expresiune a tuturor afacerilor şi intereselor, a lucrărilor şi stăruinţelor acestora pe toate terenele vieţii publice".

„Lupta" (Cernăuţi, mai 1906–12 iulie 1910) era organul Partidului Social Democrat din Bucovina. Ideologia gazetei era cea socialistă şi urmărea dezvoltarea conştiinţei de clasă a muncitorilor. Numărul ziarelor şi revistelor bucovinene este mult mai mare. Date mai amănunţite se pot afla din studiul lui Ion Cocuz[18].

La 30 august 1896 s-a ţinut Congresul de constituire al Partidului Social Democrat din Bucovina, iar în anul următor apare la Cernăuţi primul ziar socialist din Bucovina, „Volkspresse". Organizaţiile socialiste erau clădite pe principiul partidelor naţionale. În Bucovina exista un partid social-democrat german, altul evreiesc şi unul polonez, unite în organizaţia regională socialistă internaţională din Bucovina, condusă de un comitet executiv central care dădea orientarea teoretică şi tactică întregii mişcări.

Sindicatele erau organizate la început pe bresle, apoi pe ramuri industriale, fiind conduse şi îndrumate de comisia generală a sindicatelor din Bucovina. Ele aveau secţiuni pe naţionalităţi care se ocupau de educarea şi cultivarea muncitorilor în limba şi literatura lor, având la dispoziţie cluburi şi biblioteci.

În 1906 apare ziarul „Lupta", organ al Partidului Social-Democrat din Bucovina. Socialiştii s-au ridicat împotriva asupririi naţionale şi au luptat pentru unitatea culturală a tuturor românilor. Partidul a întreprins a acţiune împotriva măsurii guvernului imperial (mai 1909) de a opri pe Nicolae Iorga să facă o excursie de studii în Bucovina.

Organizaţia socialistă din Bucovina are ramura cea mai tânără a Partidului Social- Democrat din Austria „izvorâtă din izvorul limpede al socialismului marxist german din Austria apuseană"[19].

Socialismul a fost transplantat în Bucovina de către muncitorii germani veniţi din apusul imperiului şi de intelectualii bucovineni care au făcut studiile la Viena. Baza socială a socialiştilor bucovineni erau tipografii, muncitorii constructori germani din suburbiile Cernăuţului, de unde a pornit propaganda sindicală şi socialistă între muncitorii autohtoni. „Românii şi rutenii proletarizaţi din suburbiile Cernăuţului au deprins şi ei cu timpul meseria zidarilor şi dulgherilor şi pe cât creştea proletarizarea sporea şi numărul muncitorilor români şi ruteni, intraţi în sindicatele de breslă"[20]. Cu timpul, numărul muncitorilor români şi ruteni a crescut faţă de cei germani. Autorul are cuvinte de laudă pentru naţionaliştii români din

[18] Ioan Cocuz, *op. cit*.
[19] George Grigorovici, *Socialismul în Bucovina,* „Viitorul social", Iaşi, Anul I, 1907, p. 77.
[20] *Ibidem*, p. 78.

Transilvania, care, spre deosebire de cei din Bucovina, cei din jurul „Tribunei" şi „Luptei", demult nu mai văd în socialism nici un pericol, ci scăpare a naţiunii române, şi declară franc şi liber că socialismul emancipează popoarele social şi naţional"[21].

Lipsa de propagandişti intelectuali în Bucovina nu e ruşinea clasei proletare, „ci numai a păturii intelectuale a naţiunei. Proletariatul va pricepe să-şi ajute însuşi, cum şi-a ajutat şi până acuma şi va dezvolta cu încetul din propriul său mediu, elementele necesare de propagandă şi cultură. Ca aderenţi ai principiului materialist în istorie, noi nici nu putem pune vina pe persoane"[22].

„Junimea literară", revistă literară şi ştiinţifică, apare la Cernăuţi şi apoi la Suceava şi iarăşi la Cernăuţi (ianuarie 1904–august 1914) are ca redactor responsabil pe Iancu I. Nistor. Revista urmărea să trezească „în poporul român gustul pentru lucrări literare româneşti de valoare şi ca să facem ca ideile întrupate în ele să pătrundă în toate păturile sociale româneşti... Această revistă aspiră să devie centrul stabil în jurul căreia să se grupeze toţi literaţii din ţară, care ar vrea să contribuie la realizarea măreţei opere care ne-am propus-o". Redactorii ei urmăreau sistematic să dea publicului „informări exacte despre starea cea mai nouă a cercetătorilor ştiinţifice mai ales din literatura şi istoria română"[23]. Vasile Tofan revenea, un an mai târziu, asupra scopului acestei reviste şi se întreba: „Activitatea noastră în viitor? Programul nostru? Sunt greu de fixat şi ar fi lucru nefolositor! Că cu o încredere mai mare vom păşi spre scopul ales, că vom căuta din răsputeri să schimbăm starea în care ne aflăm într-o mişcare plină de avânt şi entuziasm nobil, că vom căuta ca rând pe rând să ne apropie de diferitele probleme culturale, care aşteaptă o rezolvare grabnică, şi că totdeauna vom propovădui dragostea pentru ce-i scump şi drag neamului nostru câtă vreme ne vom bucura de lumina soarelui"[24].

Nu trebuie neglijată foaia literară-beletristică „Tinerimea Română", apărută la Cernăuţi, în 1892, editată de studentul Petru Ionescu, având ca redactor responsabil pe studentul Bodnărescu. În articolul de fond al primului număr se arată că „astăzi vedem toate popoarele concentrate sub stindardul naţional, fiecare individ mai cult vorbeşte cu drag limba sa maternă şi lucrează din răsputeri pe de o parte pentru câştigarea drepturilor naţionale, iar pe de altă parte pentru dezvoltarea limbei şi îmbogăţirea limbei naţionale, cari toţi au ajuns la cunoştinţa adevărului, că limba maternă este caracteristica eternă a individualităţii unui popor, este luceafărul luminos întipărit în fruntea naţiunilor"[25]. Foaia se adresează în mod special tinerimii române universitare, având ca scop informarea cititorilor despre

[21] *Ibidem*, p. 81.
[22] *Ibidem*.
[23] „Junimea literară", Cernăuţi, Ianuarie 1904, p. 2.
[24] „Junimea literară", Cernăuţi, Anul II, 1905, nr. 22, p. 18.
[25] „Tinerimea română" – Foaie literară beletristică, apare de două ori pe lună, Cernăuţi, Anul I, 1892, nr. 1.

cursul literaturii române, atât celei ştiinţifice cât şi celei poetice. În paginile ei este publicat articolul „Revoluţia de la 1821" şi o serie de reflexiuni şi cântece populare din Bucovina.

„Şcoala", organ independent, apare la Cernăuţi în 1905, vrea să servească tuturor instituţiunilor culturale, „Şcoalei şi corpurilor didactice ca organ de expresiune a tuturor afacerilor şi intereselor, a lucrărilor şi străduinţelor acesteia pe toate terenele vieţii publice". În *Către cetitorii noştri* se arată importanţa asociaţiunilor şi a presei în cultura modernă şi a luptei popoarelor pentru existenţă. Românii bucovineni, se spune în continuare, s-au servit puţin „de aceste arme puternice în luptele noastre naţional-culturale şi economic-politice, purtate cu multe greutăţi pentru dobândirea drepturilor şi înaintarea intereselor noastre comune"[26]. Şcoala naţională este un teren neglijat, „numai şcoala şi tinerimea română încă nu este complet organizată pe bază naţională, ci se zbuciumă de decenii prin tabere străine"[27].

„Reuniunea pedagogică română", transformată apoi în „Reuniunea şcolară română din Bucovina", avea ca scop „prosperarea instituţiilor naţionale de educaţiune şi instrucţiune şi în genere pentru luminarea poporului român din Bucovina". Şcoala este „întâia manifestare de consolidare naţional-culturală a învăţătorimei noastre şi a tuturor corpurilor didactice din ţară. Îmbrăţişarea ei sperăm că ne va aduce roade multe şi binecuvântate"[28].

În 1905 mai apare, tot la Cernăuţi, foaia clericală independentă „Viitorul". Anul 1906 este marcat de „Gazeta Bucovinei" (Cernăuţi, 2/15 aprilie–1/14 octombrie), „Lupta", organul Partidului Social-Democrat din Bucovina (mai 1906–12 iunie 1900), care urmăreşte dezvoltarea conştiinţei de clasă a muncitorilor. Ziarul ţine legătura cu mişcarea muncitorească din România. La Cernăuţi mai apare şi „Apărarea naţională", organ naţional independent (17 octombrie 1907–29 septembrie 1908). În 1907 apar „Dreptatea" – gazetă politică poporală (Gura Humorului, 14 aprilie 1907), „Şcoala" – organul „Reuniunii şcolare române din Bucovina" (mai 1907–aprilie 1908), „Cinstea munteanului" (Câmpulung Moldovenesc, 1907), „Deşteptarea" – gazetă pentru popor (Cernăuţi 1907–29 septembrie 1908), ziar editat de „o mână de tineri din societatea «Junimea» care a hotărât să scoată o gazetă pe înţelesul tuturor", pentru a aduce „lumină celor din întunericul satelor".

În 1908 apare ziarul politic poporal creştin „Apărarea neamului" (Cernăuţi, 2 mai 1908–?), „Buciumul" (Câmpulung Moldovenesc, 1 februarie 1908–1 august 1908), „Românul", organ naţional creştin social al românilor bucovineni (Cernăuţi, 16 octombrie 1908–4 februarie 1909). Este organul Partidului Creştin Social

[26] *Către cetitorii noştri,* „Şcoala" – Organ independent, Cernăuţi, Anul I, 4 octombrie 1905, nr. 1, p. 2.

[27] *Ibidem*.

[28] *Ibidem*, p. 3.

Român, care îi avea în frunte pe Aurel Onciul şi Florea Lupu. De la 4 februarie 1909 apare în locul său „Patria", organul Partidului Național Român. Ziarul apare până la 27 noiembrie 1900. Menționăm apoi „Foaia Societății Liga românilor", organ pentru interesele societăților naționale (Suceava 6/19 decembrie 1908–25 februarie 1910).

În 1909 apar „Revista economică a Bucovinei" (Cernăuți, 1 februarie 1909–?), „Gazeta țăranului" (Cernăuți, 7 martie 1909–10 octombrie 1909), „Albina" (Cernăuți, 20 martie 1909–?) şi „Foaia poporului", organul românilor din Bucovina (Cernăuți, 20 decembrie 1909–10 octombrie 1909). În 1910 apar „Revista politică" (Suceava, 16 octombrie1910–25 aprilie 1911), „Gazeta mazililor şi răzeşilor bucovineni" (Cernăuți, 18 noiembrie1910–20 iulie 1914) şi „Buciumul" de la Câmpulung Moldovenesc (27 noiembrie–4 decembrie 1910) – care urmărea apropierea între grupările şi partidele politice ale românilor bucovineni. În 1911 apar „Şcoala" (11 ianuarie 1871–august 1914), „Glasul poporului" – organ independent (Cernăuți, 20 mai 1911–?) şi „Uniunea națională" (Cernăuți, 3 iulie 1911–?) – care avea ca obiectiv lupta împotriva corupției, calomniei şi patimei beției şi întărirea economică a poporului român". „Steagul nostru este: cinstea şi unirea națională"[29]. Anul 1912 ne aduce „Viața nouă", organ politic poporal național (Cernăuți, 6 ianuarie 1912–septembrie 1914) organ țărănesc român (Cernăuți, 6 ianuarie 1912–30 octombrie 1912) şi „Foaia Institutului biblic românesc" (Suceava, 1 noiembrie 1912–6 aprilie 1914), din care au apărut numai trei numere. „Tribuna învățătorilor" (Câmpulung, 15 mai–18 iunie 1914), „Gazeta română", foaie politică națională (Gura Humorului, 1 ianuarie 1914), apar odată cu prima conflagrație mondială, iar „Revista Bucovinei", culturală-politică-economică-literară (Bucureşti 1 aprilie–1 august 1916) a fost editată de refugiații bucovineni şi a îndeplinit un important rol politic în acea perioadă. În anul 1918 apare „Viața Nouă", organ național apărut la Suceava, „Glasul Bucovinei" (Cernăuți, 22 octombrie 1918) şi „Monitorul Bucovinei" (Cernăuți, 14 noiembrie 1918–31 decembrie 1919).

„Gazeta poporului" este o apariție suceveană (29 decembrie 1918–19 septembrie 1921). „Vremea nouă", organ al Partidului Social-Democrat, apare în 1919. În articolul *Gazeta noastră*, semnat de Romulus Dan, se spune că vremurilor noi, care s-au născut după război în toate țările civilizate, li s-au pus la noi stavilă. „Clasa capitalistă de toate neamurile compusă din ciocoi vechi şi noi, ştie cu ce fel de meşteşuguri să oprească mersul timpurilor. Ea nu vrea să înțeleagă, în ruptul capului, că timpurile s-au schimbat, că trăim în Europa şi că mascarada cu haina democrată e cunoscută ca atare numai în străinătate, dar, ce e mai însemnat şi mai îmbucurător, că pături largi ale poporului muncitor de la sate şi oraşe a început a pricepe restul unei adevărate democrații"[30]. În multe articole din acest ziar este combătută corupția.

[29] *Lupta noastră*, „Unirea națională" – Organ independent, Cernăuți, nr. 2, 6 iunie 1911, p. 1.

[30] Romulus Dan, *Gazeta noastră*, „Vremea nouă" – Organ al Partidului Social-Democrat, Cernăuți, nr. 1, 18 aprilie 1926, p. 1.

În 1919 mai apar „Păstorul" – organ pentru interesele bisericeşti (Cernăuți, 3/16 februarie 1919–12 octombrie 1919), „Gazeta țăranului" – organul Partidului Democrat- Național din Bucovina (Cernăuți, 18 ianuarie 1919–3 mai 1919), „Bucovina" – ziarul românilor Bucovineni (Cernăuți, 18 martie 1919–7 ianuarie 1921), „Tribuna" – organul învățătorimii române din Bucovina (Cernăuți, 1 iulie 1919–22 noiembrie 1919), „Unirea" – revistă săptămânală pentru consolidarea politică şi culturală a tuturor românilor bucovineni (Cernăuți, 16 noiembrie 1919–14 decembrie 1919) şi „Cugetări" (Cernăuți, 18 noiembrie 1919–1 martie 1920), care avea ca editor şi redactor responsabil pe Traian Brăileanu.

Partidul Poporului sub preşedinția generalului Al. Averescu scoate ziarul „Dreptatea" (Cernăuți, 12 mai 1920–9 septembrie 1928). Apare apoi „Democratul" (Cernăuți, 21 iunie 1920–23 mai 1921), „Agricultorul" (Cernăuți, 15 martie 1920–15 martie 1923) şi „Curierul" – care se ocupă de industrie şi comerț (1 mai 1920–20/25 mai 1921).

Revista „Şcoala" (1921), care „a tras o brazdă însemnată în ogorul culturii naționale", condusă de George Tofan, „ a ținut treză credința şi idealul nostru național, a cărui realizare era aşa de aproape"[31]. Programul revistei arată necesitatea unirii forțelor de care dispuneau cadrele din învățământ pentru a strivi „neapăsarea şi dezinteresarea generală pentru problemele din învățământul primar". Redactorii se angajau în lupta pentru revendicarea drepturilor de ordin material şi ideal. „În sensul acesta ne vom ocupa cu diferitele probleme învățătoriceşti, şcolare şi culturale şi vom da o deosebită atențiune organizării noastre, spre a ridica şi întări situația socială şi cetățenească a învățătorilor". Un alt obiectiv era „educarea spiritului sănătos de solidaritate, care i-a călăuzit pe antecesorii noştri ... Pornind această mişcare în hotarele Bucovinei, nu ne gândim deloc să ne separăm de colegii din celelalte părți ale României. Din contră dorim şi sperăm să intrăm într-o legătură strânsă cu toate organizațiile învățătoriceşti. Posibilitatea aceasta ne face să ne simțim chiar de la început mai tari, decât dacă ne-am simți izolați. Îndeosebi sperăm, că mişcarea noastră va avea răsunet în județele învecinate cu Bucovina, atât în Basarabia şi Ardeal, cât şi în regatul vechiu"[32].

Inginerul agronom Constantin I. Ciulei semnează programul „Călăuzei agricultorilor şi viticulturilor moldoveni". Revista apare la Cernăuți în perioada de aplicare a reformei agrare în Basarabia şi Bucovina. Revista se vrea „ogorul inițiativei particulare şi va lupta pentru deşteptarea şi manifestarea acesteia în cele mai variate tărâmuri ale tehnicii agricole şi viticole". Se publică rapoarte asupra progresului ce se înfăptuieşte în diferite regiuni ale țării şi peste hotare în cultura plantelor agricole, creşterea vitelor, industriile agricole, cultura viei, pomilor

[31] *Reapariția revistei noastre*, „Şcoala", Cernăuți, Anul VI, nr. 1, 1 aprilie 1921, p. 1.

fructiferi şi a legumelor şi „va desprinde din acele constatări potrivitele învățături şi îndemnuri potrivite cu împrejurările agricole ale Moldovei, Basarabiei şi Bucovinei". Revista informa asupra prețurilor cerealelor, vitelor etc.

În acelaşi an mai apare „Deşteptarea", gazetă pentru popor (Cernăuți, 1 februarie 1921–noiembrie–decembrie 1922).

„Adevăruri", revistă politică independentă, scoasă de Zaharia Voronca (Cernăuți, noiembrie 1922–octombrie 1933), prezintă fenomenele sociale bucovinene într-un mod deosebit de critic. „Țara românească, se scrie în *Cuvânt înainte*, se află la unire încoace într-un aşa stadiu de vecinice răscoliri interne, de decadență morală, atât în domeniul public cât şi social, de dezastruoasă fluctuație financiară şi economică, de incapacitate administrativă, de brigandaje politice, de corupție înspăimântătoare, încât haosul şi debandada care a pătruns în toate ramurile vieții noastre de stat amenință să distrugă structura actuală a noului regat român". Situația este definită ca dezastruoasă, iar grupul de oameni „cari ca spectatori imparțiali ai vieții noastre politice şi-au impus până acum o rezervă absolută, pătrunşi fiind de adevăratele sentimente naționaliste şi patriotice, au hotărât editarea acestei reviste politice, care va cuprinde pe lângă un program politic bine studiat, pe lângă chestiuni de actualitate, *procesul şi demascarea tuturor briganzilor şi nulităților politice cocoțate la cârmă şi în fruntea instituțiilor publice*"[33].

Într-un articol intitulat *Mişcarea fascistă* se spune că această mişcare „prinde rădăcini în toată România Mare, comune întregi depunând jurământul de credință şi în scurt timp drapelul fasciei române va ieşi biruitor"[34].

În acelaşi an mai apare „Agricultorul", foaie pentru săteni editată de directorul general pentru agricultură şi domenii din Cernăuți. F. Doboş, în *Cu îndemn şi mintea trează*, cere înfăptuirea grabnică a reformei agrare. Ziarul abundă în articole care conțin sfaturi practice pentru țărani.

„Poporul" este organul Partidului Naționalist-Democrat de sub conducerea lui Nicolae Iorga. Redactor responsabil era Traian Brăileanu (Cernăuți, 21 mai 1923?–6 iulie 1923), 21 septembrie 1924–22 martie 1925, 24 octombrie 1926–24 aprilie 1927.

„Voința" era organul politic al învățătorimii din Bucovina (Gura Humorului, 6 oct 1922–26 august 1923?).

În 1923 apar „Speranțe", revistă de fapte şi îndrumări şcolare scrise de elevi (Cernăuți, 15 noiembrie 1923–1924) şi „Curierul comercial şi industrial", revistă economică pentru orientarea consumatorului român asupra pieții polone (Cernăuți, 1 noiembrie 1923–1 februarie 1924).

---

[32] *Ibidem*, p. 2.

[33] *Ibidem*.

[34] Zăvor, *Mişcarea fascistă,* „Adevăruri" – Revistă politică independentă, Cernăuți, nr. 7 şi 8, p. 2.

„Fulgerul” – revistă independentă (Cernăuți, 19 ianuarie 1924–31 martie 1924), „Gazeta Bucovinei” – organul Partidului Național Român (Cernăuți, 7 decembrie 1923–22 martie 1925?), „Arcaşul” – gazetă culturală ilustrată (Vatra Dornei 13 aprilie 1924–21 martie 1925), văd lumina tiparului în acelaşi an cu „Codrul Cosminului” – buletinul Institutului de Istorie şi Limbă, care înmănunchia în fiecare an studiile şi cercetările efectuate de cadrele universitare cernăuțene. Deviza Institutului de Istorie şi Limbă era „muncă şi lumină”. În prefața primului volum se spunea: „Universitățile româneşti însă mai au şi o datorie specială, de a cultiva îndeosebi studiile privitoare la istoria şi limba națională, specialități care la alte universități decât cele româneşti nu se cultivă deloc sau într-o măsură cu totul redusă. Cultivarea ştiințifică a acestor discipline în toate ramificațiile lor trebuie să formeze titlul de glorie al ştiinței româneşti, urmând ca rezultatele acestor cercetări să treacă ca bun comun în domeniul ştiinței universale”[35]. Studiul limbii, scrie autorul profeției, se impune mai ales în provinciile dezrobite.

În 1925 apar „Sentinela română” – gazetă ilustrată bilunară pentru luminarea poporului (Vatra Dornei, 19 aprilie 1925–29 martie 1925), „Gazeta poporului” – organ al Partidului Național (Cernăuți, 29 martie 1925–12 iunie 1927). În 1927, redactor responsabil era Traian Brăileanu. În Câmpulung apare „Sfatul nostru”, gazetă săptămânală pentru popor (27 decembrie 1925–28 februarie 1926). O realizare deosebită a bucovinenilor este revista „Făt-Frumos” – revistă de literatură şi folclor, care apare în ianuarie 1926 şi durează până în decembrie 1944. Revista apare la Suceava, dar în ianuarie 1934 redacția şi administrația se mută la Cernăuți. Din iulie 1940 o găsim la Bucureşti. În septembrie 1941 revine la Cernăuți, iar din martie 1944 o găsim la Râmnicu-Vâlcea.

În 1927 apar „Bucovina” – revistă lunară de drept, sociologie şi criminologie, „Îndreptarea” – ca organ al Partidului Poporului din Bucovina (Cernăuți 25 decembrie 1927–24 decembrie 1928), „Luceafărul Carpaților” – gazetă ilustrată pentru împrietenire sufletească curată, trainică şi puternică a românilor de pretutindeni (Rădăuți, 19 august 1927), „Voința țărănimii” – organul Partidului Țărănesc, organizația Bucovinei şi a Hotinului (Cernăuți, 13 martie 1927–24 aprilie 1927?), „Spectatorul” – revistă culturală pentru propagandă artistică şi literară (Cernăuți, 28 octombrie 1927–21 aprilie 1928) şi „Progresul” – revistă economică, socială şi statistică (Cernăuți, martie 1927–martie-aprilie 1928). În C*uvântul înainte* al „Spectatorului”, de fapt programul revistei, se spune: „Liberi de orice angajament, n-avem de satisfăcut ambițiuni sau de apărat vreun curent de idei. Ne impune doar un singur angajament, pe care-l putem mărturisi anume: ne vom strădui să croim o cale mai netedă culturii româneşti, care pătrunde atât de greu în

[35] *Codrul Cosminului*, „Buletinul Institutului de Istorie şi Limbă”, Cernăuți, Anul I, 1925, Institutul de Arte Grafice şi Editură Glasul Bucovinei, p. XIII.

aceste părți încă înstrăinate ale României". Revista urmăreşte educarea publicului spectator. „De aceea vom sprijini orice manifestație culturală şi literară. Vom îmbrățişa literatura sub orice aspect ar apărea. Vom deschide coloanele, pe cât ne va permite spațiul, tinerelor talente literare, îndeosebi în Bucovina, pentru a-şi putea lua zborul înspre alte zări literare ale României"[36].

„Voința țărănimii" publică programul Partidului Țărănesc, condus de Nicolae Lupu, care prevedea înființarea unui institut de credit care să aibă ca scop trecerea în mâinile țărănimii a proprietăților mari ce sunt de vânzare, intensificarea producției agricole printr-un larg şi generalizat învățământ agricol, refacerea şi mărirea rețelelor feroviare şi a navigației române, reducerea la strictul necesar a taxelor de export. „Pătura muncitorească de la oraşe are nevoie ca factor productiv de toată atenția statului". Se cerea în acest program unificarea legislației muncitoreşti pe tot teritoriul României Mari şi generalizarea zilei de muncă la 8 ore. „Pentru înlesnirea vieții acestor două mari pături sociale, țărănimea şi muncitorimea, Partidul Țărănesc va sprijini dezvoltarea cât mai largă şi cu ajutorul temeinic al statului, a mişcării cooperatiste în vastele ei ramificații în producție şi consumație, în viața rurală şi orăşenească". Partidul cere refacerea morală şi economică a țării, arătând că „datoria principală a generației de azi este, pe lângă întărirea materială şi economică a țării, a statului, închegarea definitivă a unității sufleteşti a cetățenilor României Mari"[37].

Anul 1928 aduce publicații ca „Satârul" – revistă umoristică ilustrată (Cernăuți, 20 iunie 1928–4 ianuarie 1931), „Ecou şi codru" – organ de publicitate al Societății inginerilor silvici din Administrația Fondului bisericesc (Cernăuți, iulie 1928–aprilie-septembrie 1930), „Dorința" – revistă literară pe înțelesul tuturor, al cărei scop este „de a contribui cât ne vor permite puterile şi aptitudinile noastre la marea operă națională: cultura neamului omenesc, prin exprimarea ideilor noastre cât şi prin darea la lumină a neprețuitelor perle care zac în sufletul poporului nedescoperite încă, poeziile şi basmele populare"[38].

„Viața şcoalei" se vrea un adevărat ecou al învățătorimii din această regiune, care să păstreze o strictă neutralitate şi să dea în vileag „multiplele ei neajunsuri şi dureri. În organul nostru cu noul aspect, vom încerca să conturăm toate năzuințele de cari sunt frământate rândurile colegilor noştri"[39].

„Avântul țărănist", organul tineretului național-țărănist din Bucovina, susține în articolul-program *Drumul nostru*, semnat de T. Cristureanu, „că azi floarea tineretului intelectual, apărătoare a ideilor noastre, iar curajul şi perseverența cu

[36] *Cuvânt înainte*, „Spectatorul" – Revistă săptămânală pentru propagandă artistică şi culturală, Cernăuți, Anul I, 1927, nr. 1, p. 1.

[37] Nicolae Lupu, *Chemare către cetățenii României*, „Voința țărănimii", Anul I, nr. 1, 13 martie 1927, p. 1–2.

[38] *Cuvânt înainte*, „Dorința", Cernăuți, Anul I, nr. 1, 1928, p. 1.

[39] *Alt drum,* „Voința şcoalei", Cernăuți, Anul VI, nr.1, 15 decembrie 1928, p. 1.

care ne urmăm lupta, ne vor asigura izbânda. Partidul Național-Țărănist e azi la cârma țării, spre a realiza programul său. Noi, tineretul suntem elementul combativ permanent, pentru menținerea intactă a ideologiei partidului, pentru creşterea şi educarea tineretului înspre cinste, libertate şi muncă şi pentru continuarea luptei până la distrugerea contra acestor sisteme, indivizi şi idei, care le considerăm ca duşmane țării şi intereselor clasei țărăneşti. Nu tolerăm dictatura proletariatului, nu tolerăm dictatura capitalului! Comuniştii şi liberalii ne sunt obiectivul comun de atac. Acesta ni-e drumul”[40].

Grupul de redactori al „Tribunei”, cotidian independent, care apare la Cernăuți în 1929, declară în program că nu vor face nici politică guvernamentală, nici opozițională. „Nu suntem nici cu liberalii, nici cu şoviniştii, nici cu național-țărăniştii, nici cu minoritarii, nici cu averescanii, nici cu cuziştii, nici cu socialiştii, nici cu comuniştii, ci suntem cu românii. Nu suntem cu nimeni şi suntem cu toți. Voim să fim o ureche atentă la păsurile mulțimii româneşti, o veghe nedormită la căpătâiul intereselor româneşti, un bici de foc pentru mişei, un îndemn la muncă pentru cei buni, tribună, de unde să răsune neînfricat şi nealterat glasul conştiinței româneşti din aceste părți”[41].

În acelaşi an apar „Clopoțelul”, organ învățătoresc (Storojineț, 26 septembrie 1929–5 ianuarie 1930) şi „Meseriaşul”, organ pentru meseriaşii şi micii industriaşi din Bucovina (Cernăuți, ianuarie 1929–mai 1929, ianuarie 1934–octombrie 1934?).

În 1930 apare „Buletinul Mihai Eminescu”, „Vremea nouă”, organ al partidului național liberal de sub conducerea lui Gheorghe I. Brătianu (Cernăuți, 14 iulie 1930–1 noiembrie 1931, Suceava apoi Cernăuți) şi „Munca intelectuală”, care are ca program încurajarea celor care fac primul pas în literatură. Redactorii îşi propun o strânsă colaborare cu elementul minoritar şi să prezinte un bogat material informativ din domeniul beletristicii, ştiinței şi artei. În această revistă publică şi Mircea Streinu.

„Țara fagilor”, revistă de literatură şi folclor, apare în satul Soloneț şi la Suceava, având ca director pe Constantin Milici şi Eusebiu Camilar (Suceava, iunie 1931–mai 1932). Începând cu numărul 2 din 1932, Eusebiu Camilar nu mai figurează ca redactor. Țăranul Constantin Milici şi-a vândut vitele pentru a-şi procura banii necesari tipăririi revistei. „Vrem să scoatem la lumina zilei, pe lângă producții culte şi acele minunate producții ale poporului, adevărate comori de simțuri, de credințe şi datini, în care se oglindeşte sufletul simplu şi înflăcărat de poezie, căci, oricine vrea să cunoască, să înțeleagă un popor – îl va cunoaşte şi-l va înțelege numai prin simțămintele lui, cristalizate în poezia datinilor şi a credințelor. Şi-s atât de frumoase şi atât de scumpe comorile sufleteşti ale neamului nostru !”[42]

---

[40] T. Cristureanu, *Drumul nostru*, „Avântul țărănist” – Organ al tineretului național-țărănist din Bucovina, Cernăuți, 1 noiembrie 1929, nr. 1.

[41] *Cuvinte de drum,* „Tribuna” – Cotidian independent, Cernăuți, anul L, nr. 1, noiembrie 1929.

[42] „Țara Fagilor” – Revistă de literatură şi folclor cu apariție lunară, Anul I, nr. 1, 1 iunie 1931.

„Lumea noastră" este editată de Institutul de orbi şi surdo-muţi „Regina Maria" din Cernăuţi şi de comitetul şcolar de pe lângă această şcoală. „Întreprinderea noastră, se spune în articolul program, va promova în România începutul unei lucrări, ce va da surdo-muţilor completarea educaţiei lor din şcoală, din familie, dar şi din societatea omenească". La acea dată nu era în ţară nici un fel de publicaţie pentru surdo-muţi. Revista vrea să fie o completare a lecturilor de limbă românească şi să „formeze un lexicon al limbajului vorbit, dar şi o enciclopedie, unde cetitorii să găsească cunoştinţele necesare despre elemente din geografie şi istorie, din aritmetică şi geometrie, din ştiinţele naturale, fizice şi chimice"[43].

În *O mărturisire de credinţă* din „Luptătorul", organ independent de nouă îndrumare politică, se spune că omenirea se află în cea mai frământată zbuciumare din istoria evoluţiei sale, „tinzând instinctiv şi elementar la o nouă îndrumare plămădită din prăbuşirea sistemului capitalist şi din evitarea barbariei partidelor comuniste". Se naşte o nouă ideologie. „Este ideologia cooperării internaţionale în toate domeniile, cu eliminarea treptată a rivalităţilor dintre state, cu nivelarea duşmăniilor dintre naţiuni, cu nimicirea aspiraţiilor şovine, pe altarul crezului comun în menţinerea tuturor cuceririlor morale prin care se chezueşte progresul omenesc"[44]. În paginile revistei se iau poziţii faţă de funcţionarii improvizaţi aduşi în Bucovina din Regat.

„Crainicul Bucovinei" cere „să stigmatizăm tot ce este altfel şi să înfierăm cu puterea onoarei duşmănia ce va căuta să clatine opera săvârşită prin sacrificiul atâtor generaţii". Biserica strămoşească să pornească temeinic prin slujitorii ei la spiritualizarea întregii societăţi româneşti „pentru a opune valului de materialism practic idealismul ei curat şi izbăvitor... asprimile vremii pe care o trăim să aducă folosul unei bune chibzuiri şi formarea elanului de încredere în propriile noastre ţări"[45].

În programul revistei „Chemarea vremei", revistă lunară economică şi culturală, se recunoaşte că „Transformarea diferitelor aspecte sub care această viaţă ni se înfăţişează este atât de accelerată, încât o orientare pentru determinarea unui drum este o acţiune destul de anevoioasă". Revista se vrea „O tribună în cuprinsul căreia să se discute, în mod cu totul obiectiv, diferitele probleme care frământă aceste domenii, fără o tendinţă politică în sensul obişnuit al cuvântului"[46].

În acelaşi an mai apar „Foaia săteanului" (Cernăuţi, 2 octombrie 1932–12 noiembrie 1933) şi „Calendarul poporului". În *Cuvânt de drum* se spune că un calendar nu poate îndeplini toate nevoile sufleteşti ale săteanului şi de aceea

[43] *Iubiţi cetitori*, „Lumea noastră", Cernăuţi, mai 1931, p. 1.

[44] *O mărturisire de credinţă*, „Luptătorul" – Organ independent de nouă îndrumare politică, Credinţă, nr. 1, 13 septembrie 1931.

[45] *Precuvântare,* „Crainicul Bucovinei", Cernăuţi, Anul I, nr. 1, 30 octombrie 1931.

[46] Aurel Răşcanu, *Drumul nostru,* „Chemarea vremei" – Revistă lunară economică şi culturală, Cernăuţi, Anul I, nr. 1–2, ianuarie–februarie 1932.

„Societatea pentru cultura şi literatura română din Bucovina" preface acest calendar într-o foaie a satelor care să apară tot a doua duminică. Foaia îşi propune să dea îndrumări bune pentru o viaţă creştinească şi românească, învăţături pentru îngrijirea sănătăţii, poveţe pentru buna gospodărire – adică îndrumări pentru viaţa de toate zilele. „Am voi să împlem săteanului nostru vremea cât se poate rupe de la muncă cu lucruri de folos şi de petrecere şi să-l deprindem cu slova tipărită, că aduce mult mai bine sufletului şi lumină minţii. Venim cu gândul curat ca la oameni curaţi, să le înseninăm viaţa şi să le înviorăm sufletul"[47]. cuvântul se îndreaptă către săteni, cărturarii de la sate, preoţilor, învăţătorilor, cantorilor, notarilor şi altora.

Între 1933 şi 1934 apare „Crainicul cetăţii", revistă editată la Suceava-Burdujeni.

„Crai Nou" îşi expune programul în articolul *Cuvinte pentru un început mic*. „«Crai-Nou» e numai o atitudine care se vrea tradusă în realizări de o clipă – sau de un veac. E numai vibrarea, peste drumuri a câtorva suflete pornite să asimileze, fără sforţare, minunile de fiecare zi, privind la dreapta şi la stânga cu dragostea întâlnită numai în ochii celor ce merg să vadă, să simtă şi să treacă mai departe. Deşi nu se îndoaie niciodată pe calea străbătută, ei o duc cu sine şi alcătuiesc din pulbere şi din urcuşuri ademeniri pentru alte tinereţi. Dar nu se opresc niciodată mai mult de un răsărit, în urma lor rămân basmul corăbierilor eterni, plecaţi în căutarea Colchidei străine"[48].

„Viaţa Bucovinei" îşi propune să cunoască „ca aspect şi ca structură provincia noastră prin analiză critică şi cronică", fără a ignora „problemele de anvergură naţională sau internaţională, spre a pune la dispoziţia celor interesaţi în colaborare aceste pagini, iată pe scurt, rostul acestei reviste"[49].

În articolul program din „Adevărul Bucovinei" se spune că „adevărul poate fi numai văzut, căutat şi, aici constă meritul unui om însufleţit de voinţa spre bine şi care-l caută. În căutarea noastră după adevăr vrem să demascăm pe toţi cei care călătoresc sub steagul «Idealismului şi Altruismului» pentru ca în realitate să urmărească scopuri pur personale"[50].

„Suceava" – gazetă de îndrumare cultural-naţională, educaţie cetăţenească şi informaţii – consideră că gazetelor mari, „preocupate de problemele mari ale ţării, le scapă de multe ori mulţimea nevoilor frământărilor, dorinţelor, manifestărilor locale – în ceea ce au ele mai caracteristic – şi întotdeauna trec peste chestiunile mărunte de viaţă economică, socială, care oricât de mici ar fi, sunt trup din trupul ţării şi dureri din durerile neamului... Nu urmărim interese materiale, ci stăruim să înmănunchem forţele spirituale constructive"[51].

---

[47] *Cuvânt de drum,* „Calendarul poporului", Cernăuţi, Anul I, nr.1, 25 decembrie 1932.

[48] *Cuvinte mari pentru un început mic,* „Crai-Nou", Anul I, nr.1, iunie 1933.

[49] *Rostul nostru*, „Viaţa Bucovinei", nr.1, 15 aprilie 1933.

[50] „Adevărul Bucovinei" – Organ independent democrat, Anul I, nr. 1, 31 octombrie 1933.

[51] *Cuvânt înainte,* „Gazetă de îndrumare culturală-naţională, educaţie cetăţenească şi informaţii", Suceava, Anul I, nr. 1, 1933,.

În acelaşi an apare revista „Freamăt”, revistă de literatură, ştiinţă şi artă (Siret-Bucovina, octombrie 1933). Din noiembrie 1933 îşi schimbă titlul în „Freamăt literar”.

La 1 mai 1935 apare „Scutul muncitorilor”. În articolul program *Ce vrem?* se arată că situaţia muncitorilor manuali e deosebit de îngrijorătoare. Datorită procentului redus al muncitorilor manuali, şomajul nu face ravagii în noiembrie. Printr-o chibzuită reglementare şi dirijare a muncii „ca prin osârdia ei să se poată înfăptui repede refacerea ţării şi să se desfrunte izvoare de venituri pentru necesităţile statului”, şomajul putea fi şi mai mult evitat. Privirile guvernanţilor s-ar îndrepta prea puţin spre clasa producătoare, „preocupările de interese personale sau de partid neîngăduindu-le să se ocupe îndeajuns de probleme muncitoreşti”. Măsurile pe care statul le-a luat, susţine ziarul, pentru vindecarea răului, n-au fost destul de chibzuite. În aceste condiţii se impune organizarea muncitorilor într-o asociaţie „care să le facă şcoală civică pentru a-şi putea da seama mai întâi de îndatoririle lor faţă de patrie, apoi pentru a şti cum să-şi apere drepturile ce le revin ca cetăţeni şi oameni, fără de care nu se poate aştepta continuarea nestânjenită a muncii creatoare de progres şi bunăstare... În deplină cunoştinţă de importanţa muncii pentru temelia statului şi de justele deziderate ale clasei muncitoare intrăm în luptă nu pentru a ne război cu partidele politice sau autorităţile de stat, ci pentru a înlătura inconvenientele în jurul muncitorilor ţinuţi în întuneric şi mizerie”[52].

În 1935 apare la Cernăuţi revista „Însemnări sociologice”, condusă de Traian Brăileanu, revistă care, din păcate, a fost puţin cercetată şi de a cărei valoare teoretică puţini şi-au dat seama. În articolul program *Ce vom însemna*, Brăileanu justifica mica întindere a revistei prin lipsa mijloacelor materiale. La noi, scrie autorul, sunt mai mulţi sociologi decât cititori de scrieri sociologice. Şi cum reviste, ca materie, trebuie să trăiască prin cititori, cadrul trebuia potrivit sărăciei cititorilor şi nu bogăţiei scriitorilor[53]. Autorul vede cauza răului în organizarea socială greşită, iar remediul în reforma socială. Maşinismul a dus la decăderea „de la spiritualitate la materialitatea cea mai joasă”[54]. Marxismul îşi are originea teoretică a *pozitivismului*. Societatea, după Brăileanu, e o creaţie a indivizilor care o compun şi care creează şi ordinea socială „prin susţinerea de norme sociale, de legi”. Problema centrală a sociologiei, „constă în a arăta, cum prin mlădierea şi complicarea acestei forme originare, biologice, omul eliberat de sub imperiul naturii, a putut crea societatea umană”[55]. Sociologia nu poate adopta ca punct de plecare afirmaţia lui Aristotel că omul este un animal politic, ci trebuie să explice cum omul poate deveni un animal. Ea nu se poate mulţumi să constate că statul există, ci trebuie să explice cum omul a putut crea statul. Poate lua omul faţă de

[52] *Ce vrem?*, „Scutul muncitorilor”, Cernăuţi, Anul I, nr. 1, 1 mai 1935.
[53] Traian Brăileanu, *Ce vom însemna?*, „Însemnări sociologice”, nr. 3, p. 3.
[54] *Ibidem*, p. 5.
[55] *Ibidem*, p. 7.

societate aceeaşi atitudine ca faţă de natură, punem producţiile spiritului pe aceeaşi linie cu produsele naturii? „Sociologia nu vrea să fie nici ştiinţă naturală, nici ştiinţă spirituală – ci ştiinţă, cunoaştere sistematică a obiectului ei care este societatea umană... Omul nu este nici materie, nici spirit, dar nici amestec din materie şi spirit – ci este om. Şi dacă vom şti ce este omul, vom şti şi ce este societatea umană”[56].

În acelaşi an apar două reviste cu un pronunţat caracter pedagogic şi social-cultural naţional. „Cuvinte nouă”, revistă literară, ştiinţifică şi folcloristică a liceului „Dimitrie Cantemir” din Cosmeni, judeţul Cernăuţi, are ca motto cuvintele lui Miron Costin – „că nu este alta mai frumoasă şi în toată viaţa omului mai de folos zăbavă, decât cetitul cărţilor”. Societatea „Freamătul român” şi revista „Cuvinte nouă” îşi propuneau completarea cunoştinţelor de limba română ale elevilor. Liceul se afla într-o regiune poliglotă. Societatea organiza dezbateri, conferinţe şi urmărea ca spiritul şi cultura românească să pătrundă în sufletul populaţiei de altă origine etnică decât cea română. „Un foarte preţios auxiliar al acestei Societăţi, scria directorul liceului, Leon Măieran, care ţinteşte să influenţeze mai adânc şi mai departe gândul şi simţirea îmbrăcate în haină românească, este această revistă. Într-însa se sudează fierbintele entuziasm al şcolarilor cu recea experienţă a profesorilor, de aici şi de pretutindenea, pentru promovarea scopului Societăţii, amintit mai sus”[57]. Profesorul Ioan Gh. Niculescu subliniază în *Cuvinte de început* valoarea muncii efectuate din proprie iniţiativă, a muncii necomandate „în care intră ca factori determinanţi şi dinamici, interesul şi aleasa satisfacţie sufletească izvorâtă din conştiinţa realizării unui lucru numai prin propriile tale puteri”[58]. În majoritatea cazurilor, constată autorul, lucrul comandat e lipsit de valoare.

Revista îi îndeamnă pe elevi să creeze ceva deosebit de conţinutul tezelor trimestriale şi îi introduce încetul cu încetul în imperiul tainelor sufleteşti pe care le-au scos la suprafaţă marii scriitori ai lumii şi a căror opere sunt date ca exemple, în sânul diferitelor specii şi genuri literare, în manualele de limbă şi literatură română. „Din punctul acesta de vedere, revista creează posibilitatea ca elevul să pătrundă şi să înţeleagă mai complet fineţele sufleteşti sugerate prin obişnuitele figuri de vorbe sau de cugetare – mai ales de cugetare – de cari se servesc marii creatori de suflete, scriitorii universali când le zugrăvesc”. Această posibilitate, continuă profesorul, deschide o altă cale: a observării de sine care îl îndrumă pe tânăr spre conştiinţa valorii de sine, „tocmai ceea ce trebuie azi, pentru ca şcoala să-şi atingă scopul ei educativ: punerea în valoare a posibilităţilor lor diferite, în stare de potenţialitate, în fiecare copil”. Autorul este convins că „numai munca continuă creează adevăratele personalităţi şi restaurează echilibrul social zdruncinat

[56] *Ibidem*, p. 8.

[57] Leon Măieran, *Cuvânt înainte,* „Cuvinte nouă” – Revistă literară, ştiinţifică şi folclorică a liceului „Dimitrie Cantemir”, Cosmeni, Cernăuţi, nr. 1–2, 1935, p. 1.

[58] Ioan Gh. Nicolescu, *Cuvinte de început,* „Cuvinte nouă”, Anul I, nr. 1–2, p. 2.

din zi în zi mai mult de demagogia politică, lipsită de conştiinţa distrugerii moral-sociale pe care o ocazionează. Suntem datori să îndemnăm tineretul şcolăresc spre muncă, punându-i în faţă munca noastră exemplară”[59].

„Ţara Sipenițului” este organul societății cultural naționale cu acest nume, „Ţara Sipenițului”, care îşi manifestă intenția de a intra în realitățile regiunii pentru a pătrunde până la „particularitățile cele mai semnificative, ale satelor din regiunea noastră... Avem înaintea noastră un teren de o varietate şi de o bogăție rară, din care s-ar putea culege un material etnografic dintre cele mai interesante. În investigațiile locale, privind viața socială sub toate aspectele ei, cultură, religie, moralitate, obiceiuri, higienă, folclor etc. ne vom sili să pătrundem până în particularitățile cele mai semnificative ale satelor din regiunea noastră... Noi credem adânc că numai cunoscându-ne pe noi înşine, în adevăratele noastre realități naționale, ne putem găsi orientarea adecvată sufletului nostru şi ne putem fixa stilul nostru propriu de viață. Avem deci conştiința că scoțând la iveală tot ce este semnificativ pentru românism şi pentru cultura noastră din aceste părți, servim un scop binecuvântat... Este timpul să ne convingem că numai prin activitate tenace şi ordonată, de cunoaştere a vieții româneşti, de ridicare şi organizare a satelor, de lărgire a conştiinței naționale până în păturile adânci ale poporului, facem operă de românism şi de afirmare a lui”[60].

În cuvântul introductiv la „Doina Nistrului” se spune că „progresele pe tărâm cultural, realizate de celelalte țări trebuie să ne trezească din pasivitate şi să ne îndemne în măsuri radicale de îndreptarea şi consolidarea destinelor neamului, mai ales că avem atâtea elemente pregătite, animate de un spirit democrat, cărora trebuie să le dăm posibilitatea de lucru pentru realizări şi creații noi”[61].

Peisajul publicisticii bucovinene se îmbogăţeşte cu noi publicații, ca „Drumul drept” – revistă politică, economică şi socială (Cernăuți, mai 1936–17 decembrie 1937), „Orientări noi” – revistă culturală generală (Cernăuți-Suceava, ianuarie 1937–iunie 1937). Din februarie 1937–martie 1937 îşi schimbă titlul în „Revistă de educație şi cultură”. În 1938, Leca Morariu scoate „Fond şi formă” – revistă de critică generală şi specială, care se axează pe probleme specifice limbii (Cernăuți, 1938–1944), „Britanica” – revistă literară pentru răspândirea culturii britanice (Cernăuți, martie 1938–aprilie 1939), „Revista Bucovinei” (Cernăuți, ianuarie 1942–noiembrie 1944), „Cronicar” – îndreptar pentru cultură, literatură şi artă (Cernăuți, decembrie 1943–ianuarie 1944), care are printre redactori şi pe Dumitru Isac.

Încă de la începuturile ei, publicistica bucovineană devine un scut al intereselor naționale, propagând conştiința unității de neam şi căutând mereu legături cât mai strânse cu românii din vechiul regat, Transilvania şi Ungaria.

[59] *Ibidem*, p. 3.
[60] *Ibidem*, p. 1–2
[61] *Cuvânt introductiv*, „Doina Nistrului”, Anul I, nr. 1, mai 1936.

Există o tendință, un efort de autodepăşire, de asimilare şi propagare a marilor valori culturale româneşti şi străine în spațiul bucovinean. Educația tineretului, dezvoltarea şi întărirea şcolii erau o preocupare constantă aproape pentru fiecare foaie tipărită pe aceste meleaguri. O altă preocupare de căpetenie era luminarea „celor din întunericul satelor" de care intelectualii bucovineni, ca şi cei din Transilvania, s-au simțit profund legați şi îndatorați.

Creațiile populare au stat, de asemenea, în atenția acestor publicații. Elevii şi profesorii se întreceau în a culege şi tipări poezia populară, pe care o găsim aproape în fiecare revistă.